

Відгук

офіційного опонента **Овчаренко Наталії Анатоліївни**, доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри методики музичного виховання, співу та хорового диригування Криворізького державного педагогічного університету на дисертаційну роботу **Чжу Юньжуй «Формування художньо-пізнавальної компетентності майбутніх викладачів вокалу засобами інноваційних технологій»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), галузь знань 01 Освіта (Освіта/Педагогіка)

1. Актуальність теми дослідження.

Інтенсивні трансформації в світовій соціально-економічній, науково-технологічній, культурно-освітній сферах викликали потребу в реформуванні системи вищої освіти і стратегічному спрямуванні її на підготовку фахівців нового покоління, здатних до засвоєння, інтеграції і практичного застосування різновекторних компетентностей з використанням інноваційних технологій, про що наголошується в законодавчих документах України (Закони «Про освіту» (2017); «Про вищу освіту» (2014)) та Китаю («Довгострокова програма КНР з реформ і розвитку освіти на 2010-2020 рр.», Державний план «Подвійний вищий клас» (2015)). Тому, у мистецькій освіті обох країн сьогодні рівноцінно важливого значення набуває набуття сучасними викладачами як художньої, так і пізнавальної здатностей на засадах компетентнісного і технологічного підходів. Відповідно, перед вищою музично-педагогічною освітою України та Китаю повстає завдання щодо формування художньо-пізнавальної компетентності у майбутніх фахівців засобами інноваційних технологій, що є інтегративно-цілісною властивістю особистості.

Саме на вирішення такого завдання спрямовано дисертаційне дослідження Чжу Юньжуй, актуальність якого визначається тим, що сформована художньо-пізнавальна компетентність майбутніх викладачів вокалу засобами інноваційних технологій надає змогу реалізуватися магістрантам у процесі застосування досягнутого змісту навчання у всіх різновидах вокально-фахової діяльності – виконавському, педагогічному, науково-методичному; здійснювати самостійні пізнавальні, художні, оцінно-контрольні та корекційні функції співацької

діяльності; усвідомлювати смисл вокальних творів і успішно вивчати їх. Слушною є думка здобувача, що володіння майбутніми викладачами вокалу сучасними освітніми технологіями, широким арсеналом інформаційно-комунікативних та технічних – аудіальних, цифрових засобів організації навчання, особливо – в умовах застосування дистанційних форм педагогічного спілкування, суттєво розширяє можливості набуття досвіду сприйняття музичних творів різних епох і стилів, ознайомлення з різноманітними виконавськими манерами і трактуванням художньо-образного змісту вокальних творів, налаштування самостійних видів фахового пізнання й вокально-виконавської та науково-методичної діяльності.

Підтвердженням важливості вирішення наукової проблеми вважаємо те, що дисертацію виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» і, що вона є складником наукової теми кафедри музичного мистецтва і хореографії факультету музичної та хореографічної освіти «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми (реєстраційний номер 0120U002017).

Тому тема дисертаційної роботи **«Формування художньо-пізнавальної компетентності майбутніх викладачів вокалу засобами інноваційних технологій»** набуває важливості і актуальності, що підтверджується її ґрунтовним теоретичним, методологічним та емпіричним наповненням, впровадженням результатів в освітній процес українських закладів вищої освіти, а також апробацією на вітчизняних, зарубіжних наукових заходах.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

ґрунтовний аналіз дисертаційної роботи показав цілісність, системність і повноту розкриття Чжу Юньжуй проблеми формування художньо-пізнавальної компетентності майбутніх викладачів вокалу засобами інноваційних технологій та коректність і кваліфікованість здобувача у формулюванні наукового апарату

дослідження. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні, теоретичній розробці й експериментальній перевірці методики формування художньо-пізнавальної компетентності майбутніх викладачів вокалу засобами інноваційних технологій. Її конкретизовано в п'яти завданнях, які розкривають логіку наукового пошуку з проблеми дослідження. На їх виконання спрямовано комплекс теоретичних, емпіричних, статистичних методів, зокрема: аналіз та узагальнення, педагогічне спостереження, анкетування, тестування, аудіо- та відео-документування, педагогічний експеримент, багатофункціональний критерій φ^* Фішера (кутове перетворення Фішера) та ін.

Позитивно відмітимо цілісність структури дисертаційної роботи, яка включає: анотацію, вступ, три розділи з висновками до них, загальні висновки, список використаних джерел (298 найменувань, із них 22 – іноземними мовами) та 11 додатків. Загальний обсяг дисертації становить – 252 сторінки, з яких основного тексту – 170 сторінок.

Вирішення *першого і другого завдань* розкрито в першому розділі дисертації «Теоретичні основи формування художньо-пізнавальної компетентності майбутніх викладачів вокалу». Обґрунтовані автором в розділі наукові положення базуються на численних наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних учених, детальному аналізу сучасного стану проблеми формування художньо-пізнавальної компетентності майбутніх викладачів вокалу. Результати їх опрацювання показали високий рівень наукової обізнаності дисертанта, власне бачення зазначеної проблеми, наукову й професійну етичність.

Дослідником виважено розкрито суспільні, наукові, освітні зміни, які впливають на вокально-фахову підготовку магістрантів та зосереджено увагу на ефективності компетентнісної моделі освіти і прояву компетентності фахівця в галузі мистецької освіти. Досліджуючи сутність поняття «художньо-пізнавальна компетентність», дисертант, на основі аналізу думки сучасних вітчизняних і зарубіжних науковців, послідовно і логічно розкриває зміст дефініцій «пізнання», «художнє пізнання», «художньо-пізнавальна діяльність» та виявляє специфіку

означеного феномену й особливості його прояву в галузі музичного, наразі – вокального мистецтва. Застосування міждисциплінарного підходу дозволило здобувачу дати власне визначення поняттю «художньо-пізнавальна компетентність», що розглядається ним як інтегративно-цілісна властивість особистості, утворена завдяки її інтенції до мистецько-пізнавальної діяльності та спроможності особистісно-адекватно й усвідомлено сприймати художньо-образний зміст творів, застосувати набуту ерудицію, пізнавальні навички й уміння в різних видах мистецької діяльності (с. 49).

Цінним вважаємо узагальнення Чжу Юньжуй щодо специфіки пізнання музичного мистецтва, головним атрибутом якого є інтонаційна природа, яка втілюється в реальному музичному творі; художньому образі, в якому поєднуються зовнішньо-перцептивна форма і внутрішньо-глибинний сенс; значущості розвиненого музичного мислення у вихованні почуттів і вдосконаленні духовного світу людини. Позитивно відзначимо й виявлену дисертантом специфіку прояву художньо-пізнавальної компетентності здобувачів у галузі вокального мистецтва, під якою розуміється інтегративно-цілісна властивість співака, утворена завдяки його внутрішній потребі в пізнанні скарбниці вокального мистецтва, розмаїття її музичних феноменів і творчовиконавських інтерпретацій, досягненні взаємозв'язку між емоційно-художньою чутливістю й усвідомлено-адекватним трактування структурно-інтонаційних особливостей вокальних творів, набутій ерудиції, пізнавальних навичок і умінь та володінні виконавсько-технічними засобами їх утілення в різних видах вокально-фахової діяльності – сприйнятті, виконавстві, викладанні вокальних дисциплін, у науково-методичній творчості (с. 60). Автором роботи наголошено на важливості розуміння майбутніми викладачами вокалу феномену «голосової конфронтації», сутність якої полягає в розбіжності між сприйняттям індивідом якості звучання власного голосу внутрішнім слухом і її зовнішніми проявами.

У підрозділі 2.2. дисертант слушно дійшов узагальнення, що володіння студентами магістратури сучасними освітніми технологіями, широким арсеналом інформаційно-комунікативних та технічних – аудіальних, цифрових засобів

організації навчання, особливо – в умовах застосування дистанційних форм педагогічного спілкування, суттєво розширяє можливості набуття досвіду сприйняття музичних творів різних епох і стилів, ознайомлення з різноманітними виконавськими манерами і трактуванням художньо-образного змісту вокальних творів, налаштування самостійних видів фахового пізнання й вокально-виконавської та науково-методичної діяльності (с. 80).

В обґрунтуванні структури формування художньо-пізнавальної компетентності майбутніх викладачів вокалу, яку складають компоненти: мотиваційно-особистісний, фахово-гностичний, діяльнісно-творчий та рефлексивно-корекційний, автором роботи враховано значущість пізнавальної активності здобувачів, основоположну роль широкого кола фахових знань, усвідомлення майбутніми фахівцями синтетичної природи вокального мистецтва та специфіки інтерпретації вокальних творів контрольньо-прогностичну роль рефлексивної свідомості й здатність до адекватної самооцінки.(с. 81).

Згідно успішно виконаного *третього завдання* дослідження, відмітимо високий рівень наукової підготовки дослідника у визначенні критеріїв, показників та рівнів сформованості художньо-пізнавальної компетентності майбутніх викладачів вокалу засобами інноваційних технологій: початково-репродуктивного, фрагментарно-репродуктивного, самостійно-репродуктивного, самостійно-творчого. Окреслені критерії та показники знаходяться у повній відповідності до компонентів структури досліджуваного явища, а саме: мотиваційно-особистісному компоненту відповідає потребово-мобілізаційний критерій, фахово-гностичному – когнітивно-пошуковий критерій, діяльнісно-творчому – креативно-продуктивний критерій, рефлексивно-корекційному – оцінно-самовдосконалювальний критерій.

Окреслене автором роботи теоретико-методичне забезпечення формування художньо-пізнавальної компетентності майбутніх викладачів вокалу, що є змістом другого розділу дисертації, свідчить про виконання *четвертого завдання* дослідження.

Особливо цінним в дисертації вважаємо теоретично обґрунтовану та розроблену здобувачем методичну модель формування художньо-пізнавальної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва в процесі підготовки до викладання вокалу у вищих закладах освіти із застосуванням інноваційних технологій (с. 132), методологічний блок якої, згідно слушної думки Чжу Юньжуй, забезпечують наукові підходи: компетентнісний (концептуальний), інноваційно-технологічний (наскрізний), особистісно-персоналізований, герменевтичний та запропонований дисертантом комплекс педагогічних принципів, як: органічного взаємодоповнення традиційних та інноваційних технологій формування у майбутніх викладачів вокалу художньо-пізнавальної компетентності; системного поєднання індивідуальної, міні-групової та колективної форм художньо-пізнавальної діяльності; поетапного зростання самостійності й творчої активності в процесі художньо-пізнавальної діяльності; особистої відповідальності за якість професійної самореалізації у процесі формування художньо-пізнавальної компетентності; індивідуалізованого варіювання технологій формування художньо-пізнавальної компетентності; діалектичної єдності аналітико-логічного та інтуїтивно-емоційного способів пізнання художнього змісту вокальних творів; активізації асоціативно-мистецьких уявлень; взаємозумовленості художньо-виконавської та педагогічної інтерпретації вокальних творів.

Методологічний блок авторської методичної моделі є основою для її центрального «серцевинного» блоку – *методичного*, який включає оригінальні *педагогічні умови*: формування художньо-пізнавальної компетентності магістрантів: створення пошуково-творчого психологічного клімату в освітньому процесі; забезпечення індивідуально-особистісної траєкторії формування художньо-пізнавальної компетентності магістрантів; апробацію майбутніми фахівцями набутих теоретико-знанієвих та практико-орієнтованих елементів художньо-пізнавальної компетентності в провідних формах навчально-виконавської, творчо-методичної та вокально-педагогічної діяльності та доцільно обрані здобувачем *інноваційні технології*, застосування яких сприятиме

формуванню структурних компонентів досліджуваного явища, зокрема технології: психологічно-комфортного середовища, «емоційно-гедоністичного зараження», творчо-діалогічного спілкування, рольових ігор, тренінгу, інформаційно-комунікативні, «перевернутого заняття», «мозкового штурму», диспуту, візуального моделювання, колективних презентацій, проєктів, створення есе художньо-пояснювального спрямування, відео-презентацій інформаційно-мистецького, художньо-пізнавального та науково-методичного змісту, демонстрації із застосуванням медіа-технологій, можливостей програми Microsoft PowerPoint, алгоритмованого формування вокальних навичок, розроблення методичних рекомендацій з окремих питань вокальної освіти, удосконалення навичок самоорганізації, рефлексивної свідомості, здатності до самоконтролю й самокорекції, «вживання» в спеціально створені, уявні емоціогенні умови сценічної діяльності та активацію мотивів з мінімальними вольовими зусиллями в умовах реальної сценічно-виконавської діяльності (п. 2.2.). Наголосимо на інноваційності теоретико-методичного забезпечення формування художньо-пізнавальної компетентності майбутніх викладачів вокалу, системно представленому в розділі 2.

Маємо позитивно відмітити наукові здобутки дисертанта у виконанні *п'ятого завдання дослідження*, сутність якого полягало в експериментальній перевірці ефективності обґрунтованих в теоретичній частині дослідження інноваційних технологій та методики їх застосування з метою формування в майбутніх викладачів вокалу художньо-пізнавальної компетентності, що детально описано в тексті третього розділу «Дослідно-експериментальна робота з формування художньо-пізнавальної компетентності майбутніх викладачів вокалу на засадах застосування інноваційних технологій». Заслуговує уваги представлені автором роботи підготовчий етап дослідження, який передував дослідно-практичній роботі, і на якому було обґрунтовано методику діагностики виявлення рівнів сформованості в магістрантів-вокалістів художньо-пізнавальної компетентності, підготовлено методичні матеріали, апробовано практичні завдання, що були покладені в основу експериментального навчання магістрантів.

У п. п. 2.2. представлено детальний аналіз перебігу формувального експерименту за етапами: організаційно-мотиваційним, формувально-інноваційним, дослідно-апробаційним та його результати. Здійснений дослідником порівняльний аналіз педагогічної діагностики і застосування нам методів математичної статистики дали змогу довести ефективність методичної моделі формування пізнавальної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва в процесі підготовки до викладання вокалу із застосуванням інноваційних технологій, відповідно до поставленої мети дослідження.

У висновках дисертації здобувачем відображено динаміку вирішення проблеми дослідження відповідно поставленим у роботі завданням, яка в повній мірі підтверджує дієвість авторської методики формування досліджуваного явища.

Заслуговує схвалення, що основні положення і результати дослідження дисертації обговорено на численних науково-методичних і науково-практичних заходах міжнародного (11 доповідей) та всеукраїнського (2 доповіді) рівнів та на щорічних звітних наукових конференціях аспірантів і науковців факультету музичної та хореографічної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (2017-2020 рр.).

3. Наукова новизна одержаних результатів.

Незаперечною вважаємо наукову новизну здійсненого дослідження, оскільки вперше: науково обґрунтовано сутність і структуру феномену «художньо-пізнавальна компетентність майбутніх викладачів вокалу» в єдності мотиваційно-особистісного, фахово-гностичного, діяльнісно-творчого й рефлексивно-корекційного компонентів; значущість застосування інноваційних технологій у процесі формування досліджуваного феномену; розроблено методичну модель формування в магістрантів-вокалістів художньо-пізнавальної компетентності та методику, що містить методологічні підходи, а саме: парадигмальний – компетентнісний; наскрізний – інноваційно-технологічний, а також особистісно-персоналізований і герменевтичний; педагогічні принципи та обґрунтовано педагогічні умови.

Уточнено сутність поняття «вокально-фахова діяльність» та особливості її прояву в різних видах освіти й викладацької практики. Подальшого розвитку набула методика підготовки здобувачів вищої освіти до викладання вокалу в педагогічних університетах.

Окрема відзначимо інноваційність авторського критеріально-діагностичного апарату визначення рівнів сформованості в майбутніх викладачів вокалу художньо-пізнавальної компетентності, що безперечно має наукове значення.

4. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

Основні результати дисертації висвітлено у 10 публікаціях, з яких 4 статті у наукових фахових виданнях України, 2 – у зарубіжному науковому періодичному виданні, 4 – апробаційного характеру.

5. Практичне значення одержаних результатів.

Полягає в розробленні критеріально-діагностичного апарату визначення рівнів сформованості в майбутніх викладачів вокалу художньо-пізнавальної компетентності, який містить потребово-мобілізаційний, когнітивно-пошуковий, креативно-продуктивний, оцінно-самовдосконалювальний критерії; у представлених рівневих характеристиках сформованості художньо-пізнавальної компетентності майбутніх викладачів вокалу; у перспективності впровадження в практику викладання музично-фахових, зокрема – вокальних дисциплін розробленого комплексу інноваційних технологій, спрямованих на формування художньо-пізнавальної компетентності майбутніх викладачів вокалу.

Пропонована автором роботи методика може застосуватися в умовах підвищення кваліфікації викладачів вокалу та у процесі самоосвіти й самовдосконалення фахівців даного профілю різного кваліфікаційного рівня.

Матеріали дослідження **впроваджено в освітній процес в освітній процес** Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (акт про впровадження від 16.04.2021, №648/24/1); Миколаївського національного педагогічного університету імені

В.О. Сухомлинського (акт про впровадження від 18.06.2021, № 01-12/25/566);
Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова (акт про
впровадження від 21.05.2021, № 125).

6. Зауваження та дискусійні положення до дисертації.

У цілому слід відзначити високий науковий рівень розробок здобувача, обґрунтованість отриманих результатів та вказати на певні дискусійні положення і зауваження до роботи.

1. Автор роботи на стор. 52 дисертації зосереджує увагу на єдності художнього пізнання і музичного сприймання. На жаль, ця теза автора не була достатньо розкрита. Бажано пояснити, що саме дослідник мав на увазі.

2. У дисертації схарактеризовано специфіку прояву художньо-пізнавальної компетентності в галузі музичного мистецтва та вокально-фахової діяльності як таку, що реалізується через потребу в емоційно-гедоністичному переживанні музичних вражень у музично-пізнавальній активності. Було б доречним, на наш погляд, до структури художньо-пізнавальної компетентності майбутніх викладачів вокалу включити емоційно-гедоністичний або емоційно-емпатійний компонент, який би відображав окреслену специфіку явища.

3. На стор. 71 дисертації подано модель реалізації інноваційно-технологічного підходу у формуванні гностичного компоненту пізнавально-художньої компетентності (Розділ 1). Разом з тим, ідеї і принципи зазначеного підходу розкрито в дослідженні у розділі 2. Робота набула б досконалості, якби інноваційно-технологічний підхід (наскрізний) було розглянуто разом з компетентнісним (парадигмальним) у п.п. 1.2.

4. Обґрунтована авторська методика формування художньо-пізнавальної компетентності майбутніх викладачів вокалу передбачає застосування великого комплексу інноваційних технологій. Виникає питання, чи доцільним буде застосування пропонованих інноваційних технологій в процесі формування художньо-пізнавальної компетентності майбутніх викладачів музичного інструменту чи диригентсько-хорових дисциплін України та Китаю?

5. У Розділі 2 дисертаційної роботи обґрунтовано методичну модель формування художньо-пізнавальної компетентності майбутніх викладачів вокалу. Бажано було б, щоб зазначена модель знайшла своє відбиття у Висновках до розділу 2.

Проте зауваження, що висловлені вище, мають дискусійний характер, через що не зменшують наукову новизну, теоретичну та практичну значущість дисертаційної роботи, що рецензується.

З аналізу тексту дисертації офіційним опонентом вбачається **дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності в повному обсязі.**

7. Загальна оцінка дисертації

Дисертація «**Формування художньо-пізнавальної компетентності майбутніх викладачів вокалу засобами інноваційних технологій**» є завершеною науковою працею, в якій її автором, **Чжу Юньжуй**, отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має значення для розвитку теорії та методики музичної освіти.

Дисертаційна робота **Чжу Юньжуй** відповідає порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 р. (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами), а її автор **Чжу Юньжуй** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри методики музичного
виховання, співу та хорового диригування
Криворізького державного педагогічного
університету

Н. А. Овчаренко